

**T B M M**  
**Tutanak Hizmetleri Başkanlığı**  
**İncelenmemiş Tutanaktır**

Sayfa: 1

22 Temmuz 2026 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.40

BAŞKAN: Sunay KARAMIK (Adana)

BAŞKAN VEKİLİ: Ahmet Salih DAL (Kilis)

SÖZCÜ: Behiye EKER (İstanbul)

KÂTİP: Yıldız KONAL SÜSLÜ (İstanbul)

----- 0 -----

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Karma Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli Kamu Başdenetçimiz ve kamu denetçilerimiz, değerli basın mensupları ile kıymetli katılımcılar; hepiniz hoş geldiniz.

Toplantı yeter sayımız vardır.

Dilekçe Komisyonu ile İnsan Haklarını İnceleme üyelerinden oluşan Karma Komisyonun 28'inci Yasama Dönemi Dördüncü Yasama Yılı'nın 4'üncü Toplantısını açıyorum.

Karma Komisyon Başkanımız Sayın Sunay Karamık'ın mazereti nedeniyle toplantıya katılamaması sebebiyle Karma Komisyon Başkan Vekili olarak bugünkü toplantıyı beni yönetecek.

Değerli milletvekilleri, 2012 yılında çıkarılan 6328 sayılı Kanun ile kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu, Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı bağımsız bir hak arama kurumudur. Kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir başvuru ve denetim mekanizması olarak önemli bir işlev üstlenmekte olup idarenin eylem, işlem, tutum ve davranışlarını insan haklarına dayalı, adalet anlayışı içinde hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden inceleyerek idareye önerilerde bulunmak suretiyle toplumda hak arama kültürünün güçlenmesine, iyi yönetim ilkelerinin yerleşmesine ve kamu yönetiminin geliştirilmesine önemli katkılar sunmaktadır. Vatandaşlar kamu kurumlarının işlem, eylem ve tutumları hakkında ücretsiz olarak başvuruda bulunabilmektedirler. Kurumun idare ile vatandaşlar arasındaki uyuşmazlıklara ilişkin verdiği kararların vatandaşların şikâyetlerinin hızlı bir şekilde çözülmesine, yargı mercileri önündeki dava sayılarının azalmasına ve vatandaşların idareye olan güveninin güçlenmesine önemli katkılar sağlamakta, aynı zamanda kamu idarelerine yol gösterici nitelik taşımaktadır. Bu nedenle, Kurumun öneri ve tavsiye kararlarının kamu idareleri tarafından yapıcı bir anlayışla değerlendirilmesi ve uygulaması konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmesi önem arz etmektedir. Son Yirmi dört yılda bu alanda önemli yasal ve kurumsal düzenlemeler hayata geçirilmiş, vatandaşların kamu hizmetlerinden kaynaklanan şikâyetlerini iletebilecekleri Kamu Denetçiliği Kurumu yanında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, E-Devlet Kapısı gibi vatandaşın kolayca erişebileceği kurumsal yapılar oluşturulmuştur. Bu düzenlemeler, kamu yönetiminde şeffaflığın, hesap verebilirliğin ve vatandaş odaklı hizmet anlayışının güçlendirilmesine yönelik önemli adımlardır.

Değerli üyelerimiz, bugünkü toplantımızın gündemi 17 Temmuz 2026 tarihli toplantı çağrı yazımızda sizlere yazılı olarak iletilmiş ve ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisi uzantılı e-posta adreslerinize de gönderilmiştir. Bilindiği üzere, gündemimizde Kamu Denetçiliği Kurumu 2025 yılı Raporu hakkında Karma Alt Komisyon raporunun görüşülmesi yer almaktadır.

Değerli milletvekillerimiz, hatırlanacağı üzere, 10 Şubat 2026 tarihli toplantımızda Kamu Denetçiliği Kurumu 2025 yılı raporunu görüşmek üzere toplandığımızda söz konusu raporu ayrıntılı bir şekilde incelemek, denetçileri dinlemek, Kamu Denetçiliği Kurumu kararlarını ilgili kurum ve kuruluşlarıyla birlikte değerlendirmek ve gerekli görülen diğer işleri yapmak üzere 14 milletvekilimizden oluşan bir Alt Komisyon kurulmasına karar verilmiştir. Karma Alt Komisyon 11 Mart 2026 tarihli toplantısında Komisyon Başkanlığına İstanbul Milletvekili Behiye Eker'i seçmiş ve 8 Nisan, 13 Mayıs ve 1 Temmuz 2026 tarihlerinde gerçekleştirdiği toplantılarla çalışmalarını tamamlamıştır. 17 Temmuz 2026 tarihinde ise hazırladığı Alt Komisyon raporunu Komisyonumuza sunmuştur. Söz konusu rapor, 17 Temmuz 2026 tarihli toplantı çağrı yazımız ekinde sizlere gönderilmiştir.

Bugünkü gündemimize ilişkin verilen kısa BİLGİLERİN ardından Kamu Denetçiliği Kurumu 2025 yılı Raporu hakkında Karma Alt Komisyon Raporu'nun görüşülmesine geçiyorum.

Başta Alt Komisyon Başkanımız İstanbul Milletvekili Behiye Eker olmak üzere Alt Komisyon'daki tüm üyelerimize çalışmalarından dolayı teşekkür ediyorum.

Şimdi, Alt Komisyon Başkanımız Sayın Eker'e yürütülen çalışmalar ve hazırlanan Alt Komisyon raporu hakkında bilgi vermek üzere söz veriyorum.

Buyurun Sayın Eker.

BEHİYE EKER (İstanbul) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

İnsan Hakları İnceleme Komisyonumuzun Değerli Başkanı, Karma Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli Başdenetçimiz ve denetçilerimiz, kıymetli basın mensupları,

saygıdeğer katılımcılar; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Kamu Denetçiliği Kurumunun 2025 yılı raporunu değerlendirmek üzere kurulan Karma Alt Komisyonumuz tarafından yapılan çalışmalar ve hazırlanan rapor hakkında bilgi vermek üzere söz almış bulunuyorum.

# T B M M

## Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

### İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 2

Değerli Komisyon üyeleri, bildiğiniz üzere Kamu Denetçiliği Kurumu, kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturarak idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını insan haklarına dayalı adalet anlayışı çerçevesinde hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevli bir denetim ve hak arama mekanizmasıdır. Kamu Denetçiliği Kurumu, faaliyete başladığı 2013 yılından bu yana idarenin eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarına ilişkin şikâyetler hakkında yürüttüğü çalışmalar ve önerileri içeren yıllık raporlarını düzenli ve zamanında Karma Komisyonumuza sunmaktadır. Kurulduğu günden bugüne bilinirliği giderek artan Kamu Denetçiliği Kurumu, etkin bir hak arama ve adalet mekanizması olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Kuruma başvuruların ücretsiz olması ve farklı usullerle kolaylıkla başvuru yapılabilmesi Kurumun vatandaşlarımız nezdinde ulaşılabilirliğini önemli ölçüde artırmıştır. Kuruma 2025 yılında 2.134 başvuru yapılmış, 2013 yılından bugüne kadar ise toplam başvuru sayısı yaklaşık 277 bine ulaşmıştır.

Değerli Komisyon üyeleri, Kamu Denetçiliği Kurumu idare ile vatandaşlarımız arasında bir köprü vazifesi görerek uyuşmazlıkları öncelikle uzlaşi yoluyla çözmeye çalışmaktadır. 2025 yılında 2.042 başvuru dostane yollarla çözüme kavuşturulmuş, dostane çözümün mümkün olmadığı durumlarda ise idareye tavsiyede bulunulmaktadır. Bu kapsamda, 2025 yılında idarelere yönelik toplam 1.214 tavsiye kararı verilmiştir.

Değerli üyeler, Karma Komisyonun 10 Şubat 2026 tarihli toplantısında alınan karar gereğince kurulan Karma Alt Komisyonumuz çalışmaları süresince 4 toplantı gerçekleştirmiştir. Karma Alt Komisyonumuz, 11 Mart 2026 tarihli ilk toplantısında çalışma usul ve esaslarını belirlemiş, 8 Nisan 2026 tarihli 2'nci toplantısında Kamu Denetçilerimizden kendi görev alanlarına ilişkin ayrıntılı bilgi alınmış, 13 Mayıs 2026 tarihinde gerçekleştirilen 3'üncü toplantımızda ise Kamu Denetçiliği Kurumunun tavsiye kararları doğrultusunda işlem tesis etmeyen veya süresi içerisinde yeterli gerekçe sunmayan kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri Komisyonumuzda dinlenmiştir. Karma Komisyonumuzun 1 Temmuz 2026 tarihli 4'üncü toplantısında Kamu Denetçiliği Kurumunun kararlarına ve önerilerine yüksek oranda olumlu yaklaşan kurumların üst düzey temsilcilerine plaket takdim edilerek kurumların olumlu yaklaşımları takdir edilmiştir. Ayrıca söz konusu toplantıda tavsiye kararlarına olumlu cevap veren bazı kurumların kararlarının uygulanmasına ilişkin yürüttükleri çalışmalar hakkında da bilgi alınmıştır. Böylece Karma Komisyonumuz, bir yandan kurumlarımızın yapıcı çalışmalarını ve yaklaşımlarını takdir ederken diğer yandan Kamu Denetçiliği Kurumunun tavsiye kararlarının hayata geçirilmesi sürecini ilgili kurum temsilcileri ve denetçilerimizle birlikte ayrıntılı şekilde değerlendirme imkânı bulmuştur. Bu çalışmalar sırasında Kamu Denetçiliği Kurumunun tavsiye kararlarının vatandaşlarımızın mağduriyetlerinin giderilmesine nasıl katkı sağladığını gösteren çeşitli örnekler üzerinde de durulmuştur. Müsaadenizle bu kapsamda değerlendirilen bazı tavsiye kararlarının somut çalışmalarına birkaç örnek vermek istiyoruz. Ele aldığımız tavsiye kararlarının birinde 1997 yılında gerçekleştirilen terör saldırısında yaralanan ve 1999 yılında hakkında nakdi tazminat ödenmesine karar verilen bir güvenlik korucusunun kararın uzun yıllar uygulanmaması nedeniyle tazminatını alamadığı, yaklaşık on dokuz yıl sonra yaptığı ödeme talebinin ise zaman aşımı gerekçesiyle reddedildiği görülmüştü. Kamu Denetçiliği Kurumumuz tazminatın ödenmesi yönündeki tavsiye kararı üzerine dosyayı yeniden değerlendiren İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü başvurucuya 277.925,11 TL nakdi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Kesinleşmiş bir ödeme kararının uzun yıllar uygulanmamasından kaynaklanan mağduriyetin dikkate alınarak dosyanın yeniden değerlendirilmesi ve kısa sürede ödeme yapılması hakkaniyet bakımından da olumlu bir uygulama örneği olmuştur.

Kamu Denetçiliği Kurumu bu alanda şeffaflığın ve etkin denetimin sağlanması ile Komisyon oranlarına makul ve ölçülü bir üst sınır getirilmesi yönünde tavsiyede bulunmuştur. Tavsiye kararı üzerine Ticaret Bakanlığınca hizmet bedellerinin açıkça gösterilmesi, satıcıların kampanya ve reklam uygulamalarına ilişkin onaylarının alınması ve ilave hizmet bedellerine ilişkin şeffaflığın artırılmasını sağlayan düzenlemeler de hayata geçirilmiştir. Bu örnek, Kamu Denetçiliği Kurumunun tavsiye kararlarının yalnızca bireysel başvuruların çözümde değil, kamu politikalarının geliştirilmesine ve idari uygulamaların iyileştirilmesine de katkı sağlayabildiğini göstermesi bakımından önemlilik arz etmektedir.

Değerli milletvekilleri, Karma Alt Komisyonumuzun çalışmalarında yalnızca olumlu sonuçlanan tavsiye kararlarına değil, kararların uygulanmadığı veya uygulanması için yeterli gerekçe sunulmadığı durumlarda da ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Bu kapsamda, Kamu Denetçiliği Kurumunun tavsiye kararlarına uymayan idarelerin üst düzey temsilcileri Komisyonumuza davet edilmiş ve kararların uygulanmama gerekçeleri doğrudan ilgili kurumların temsilcilerinden dinlenmiştir. Bu uygulamanın artık bir teamül hâline gelmesinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Kamu Denetçiliği Kurumuna verdiği güçlü desteğin açık bir göstergesi olduğunu değerlendiriyoruz. Kamu Denetçiliği Kurumu kararlarının uygulanmaması hâlinde ilgili idarelerin gerekçelerini Komisyon önünde açıklaması hem kararların uygulanabilirliğinin değerlendirilmesine hem de benzer sorunların gelecekte ortaya çıkmasının önlenmesine katkı sağlamaktadır. Bu uygulamanın idareler açısından Kamu Denetçiliği Kurumuyla iş birliğini güçlendiren ve tavsiye kararlarına uyumu teşvik eden önemli bir mekanizma oluşturduğu kanaatindeyiz. Nitekim, Alt Komisyon toplantılarımızda üyelerimiz tarafından en çok vurgulanan hususlardan biri idarelerin Kamu Denetçiliği Kurumu kararlarına yapıcı ve çözüm odaklı bir anlayışla yaklaşmasının gerekliliği olmuştur. Diğer taraftan, Kamu Denetçiliği Kurumunun tavsiye kararlarına olumlu yaklaşım gösteren kurumların takdir edilmesi de idareler açısından teşvik edici bir uygulama olmuştur. Bu kapsamda, takdir edilecek kurumlar belirlenirken Kamu Denetçiliği Kurumunun Komisyonumuzla paylaştığı veriler ayrıntılı olarak değerlendirilmiş, tavsiye kararlarına uyum oranlarıyla dostane çözüm süreçlerine gösterilen başarı temel ölçüt olarak esas alınmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda Adalet Bakanlığı Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün yüzde 93,75; Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığının yüzde 100; Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğinin ise yüzde 98,14

# T B M M

## Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

### İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 3

tavsiye kararına uyum oranıyla öne çıktığı görülmüştür. Ayrıca, Kamu Denetçiliği Kurumuyla yaptığımız değerlendirmelerde İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığının 2025 yılı içerisinde 24 başvuruyu dostane çözüm yoluyla sonuçlandırarak bu alanda örnek bir performans sergilendiğini de tespit edilmiştir. Bu kapsamda, söz konusu 4 kurumun üst düzey temsilcilerini Alt Komisyonumuzun son toplantısında plaket takdim edilmiştir. Kamu Denetçiliği Kurumu kararlarına uyum konusundaki duyarlılıkları ve çözüm odaklı yaklaşımları dolayısıyla kendilerine teşekkür edilmiştir.

Değerli milletvekilleri, Kamu Denetçiliği Kurumu 2025 Yıl Raporunu değerlendirmek üzere kurulan Karma Alt Komisyonumuz raporu ayrıntılı şekilde incelemiş, denetçilerimizi dinlemiş, tavsiye kararlarının uygulanma durumunu ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte değerlendirilmiştir. Bu çalışmalar sonucunda ulaşılan tespit ve öneriler hazırlanan Alt Komisyon raporuna yansıtılmıştır. Bu kapsamda, öncelikle vatandaşların sorunlarına daha etkin ve kısa sürede çözüm üretilebilmesi bakımından kamu kurum ve kuruluşlarının Kamu Denetçiliği Kurumuyla iş birliği içerisinde hareket etmelerinin ve başvurulara süresi içerisinde çözüm odaklı cevap vermelerinin önem taşıdığı değerlendirilmiştir. Kurum kararlarına uyumun yönetmelik, genelge, toplu iş sözleşmesi veya benzeri düzenlemeler nedeniyle mümkün olmadığı durumlarda ise gerekli mevzuat değişikliklerinin yapılmasına yönelik çalışmalar yürütmesinin faydalı olacağı değerlendirilmiştir. Bunun yanında, Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından verilen tavsiye kararlarıyla dostane çözüm kararlarının idareler tarafından fiilen yerine getirilip getirilmediğinin izlenmesi de önem taşıdığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca, Kamu Denetçiliği Kurumuna belirli konularda resmen inceleme yapma ve davalara katılma yetkisi verilmesine yönelik taleplerin değerlendirilmesinin de faydalı olacağı düşünülmektedir. Son olarak Kamu Denetçiliği Kurumunu idari ve mali yapısının güçlendirilmesine yönelik çalışmaların Kurumun etkinliğini artırılmasına önemli katkı sağlayacağı değerlendirilmiştir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Karma Alt Komisyonumuz çalışmalarını yürütürken Kamu Denetçiliği Kurumunun vatandaşlarımız açısından etkin, erişilebilir ve sonuç alıcı bir arada olmak mekanizması olmasının önemini bir kez daha görmüştür. Kurumun etkinliğinin artırılması yalnızca Kurumun kendi çalışmalarına değil, aynı zamanda idarelerin Kurum kararlarına yaklaşımına ve kararların uygulanmasına da bağlıdır. Bu nedenle, kamu kurum ve kuruluşlarının Kamu Denetçiliği Kurumuyla yapıcı bir iş birliği içerisinde hareket etmeleri, tavsiye kararlarını kamu hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik önemli bir fırsat olarak değerlendirmeleri ve vatandaşlarımızın mağduriyetlerinin mümkün olan en kısa sürede giderilmesine yönelik çözüm odaklı bir yaklaşım benimsemeleri büyük önem taşımaktadır. Bu düşüncelerle Karma Alt Komisyonumuzun çalışmaları sonucunda hazırlanan raporun Kamu Denetçiliği Kurumunun etkinliğinin artırılmasına, idare ile vatandaş arasındaki uyuşmazlıkların daha hızlı ve hakkaniyetli biçimde çözülmesine ve vatandaşlarımızın hak arama yollarına erişiminin güçlendirilmesine katkı sağlamasını diliyoruz. Karma Alt Komisyonumuzun çalışmaları boyunca fikirleriyle, katılımlarıyla raporumuzun oluşmasına katkı sağlayan siz değerli milletvekillerimize, Başdenetçimize ve denetçilerimize teşekkür ediyor, raporumuzun hayırlı olmasını diliyoruz.

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Alt Komisyon Başkanımız Sayın Eker'e ve Alt Komisyon üyesi arkadaşlara tekrar teşekkür ediyoruz.

Değerli milletvekilleri, Kamu Denetçiliği Kurumu 2025 Yıllık Raporu hakkındaki Alt Komisyon raporunun benimsenmesini ve görüşmelere Alt Komisyon raporu üzerinden devam edilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyonumuzca benimsenen Alt Komisyon raporu üzerindeki görüşmelere açıyorum. Bu görüşmeler sırasında ifade edilen görüşler çerçevesinde Karma Komisyon raporumuz son hâlini alacaktır.

Şimdi, bu konuyla ilgili söz almak isteyen arkadaşlarımız varsa değerli milletvekillerimize söz vereceğim.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Mahmut Ağabey bastı ilk önce, ben ondan sonra alayım.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Müsaade varsa tabii.

Efendim, siz Grup Başkan Vekilisiniz orada görevleriniz fazla olabilir.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Yok, yok ben sonra, buyurun.

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Mahmut Bey, buyurun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim Değerli Başkanım.

Değerli milletvekili arkadaşlar, Değerli Kamu Denetçiliği Kurumu Başdenetçimiz, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Tabii, artık bu raporlar bir rutin hâline geldi ama bir türlü yol katedemiyoruz. Neden yol katedemiyoruz? Ben, tabii, sosyal medyada linçe uğruyorum ama yine uğrayacaksak uğralalım. Uzun süreden beri milletvekiliyim ama hep şunu söyledim: Bir, Kamu Denetçiliği Kurumu, hakikaten hukuk devleti açısından, devletin denetlenmesi açısından, iktidarın denetlenmesi açısından olmazsa olmaz demokratik kuruluşlardan bir tanesidir. Yararlı mı; çok yararlı, faydalı mı; faydalı. Ama fayda ve yararının daha hissedilebilir olabilmesi için hukuk devleti temiz soluklu bir hava gibidir. Yani o temiz oksijeni bizim daha iyi hissedebilmemiz için bugüne kadar hep kanun teklifi verdik, orada duruyor. İktidar parti milletvekillerine geçmişte hep söyledik, yine söylüyorum: Bir, tavsiye mahiyetindeki kararlar bağlayıcı olsun diye kanun teklifi verdik. Ne olur? Eğer sırf biz verdik diye, muhalefet verdi diye yapmıyorlarsa biz geri çekelim, siz verin, destekleyelim, oy birliğiyle çıksın. Yani bunun bir siyaseti yok, olması gereken bir şey. Bütçeye ayrıca bir yükü de yok, bütçeye bir yük de getirmiyor ki. "Efendim, biz ya bütçeye yük getiriyor, bunu bir etki analizini yapalım." Böyle bir şey de yok. İkincisi, resen hareket etme durumu yani niye resen hareket etmesin. Kamu Denetçiliği Kurumundan seçtiğiniz arkadaşlarımızın hepsi kimisi geçmişte iktidarınızda milletvekili olmuş, kimisi partinizin üyesi, kimisi sempati duymuş netice itibarıyla

# T B M M

## Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

### İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 4

yani iktidarınızla bir bağı olmayan birisini bugüne kadar kamu denetçisi yaptınız mı? Yapmadınız. Siz niye onlara güvenmiyorsunuz? Hadibiz güveniyoruz o arkadaşlara, resen hareket etsinler, resen hareket etme yetkisini verin. Niye vermiyorsunuz kendi arkadaşlarınıza? Yani bunun bir yanlış bir şeyi var mı? Üçüncüsü, yani burada davalara katılma hakkı, yani anlıyorum yine kendi arkadaşlarınız o davalara katılacak, sizin yararınıza, sizin yanlıştan dönebilmeniz için, şapkanızı önünüze koyabilmeniz için, yani biz burada hangi hatayı yapıyoruz diye, yani üçüncü, dördüncü bir göz anlamında kontrol etmiş olur, bunu da yapmıyorsunuz. Anayasa Mahkemesine başvuru hakkı en azından tanınabilmeli. Bu konuda da biz yetki verdik, kanun teklifi verdik, yine aynı şekilde. Şimdi, geçmişte bu kadar başvuru yoktu arkadaşlar, yüz seksen gün içerisinde kararlar yazılabiliyordu ama şimdi "yüz seksen gün" deniliyor ama yüz seksen günden sonra yazılıyor, yüz seksen günün takvimi içerisinde gibi görünüyor bana gelen kararlarda. Çünkü en fazla başvuran arkadaşlardan biri benim, mümkün olduğuncaya kadar. Bu sebepten dolayı personel az, personel yetersiz, bütçesi yetersiz, lütfen bunları yerine getirin arkadaşlar. Yani objektif bir şeyleri söylüyoruz ve dostane çözüm kararı. Vallaha sizi çok seviyorum, size çok da saygı duyuyorum. Sizin bu dostane çözüm kararlarınız o kadar güzel ki ama sonucu takip etmiyorsunuz. Ne yapıyorsunuz? Örnek, Şanlıurfa Eyyübiye'yle ilgili çöp arıtma tesisine dostane çözüm önerinizi belediye yapmıyor. Vatandaş her gün beni arıyor, diyor ki: "Mahmut Bey, biz çöp kokusundan uyuyamıyoruz." Niye siz böyle gelişigüzel, işi başınızdan atmak için dostane çözüm önerisi diyorsunuz? Şimdi ben size ihbarda bulunuyorum. Bu ihbarı size şikâyet etmek için mutlaka yazılı bulunmam gerekmiyor, sözlü anlamda ama tutanaklara geçtiği için aslında bu bir yazılı şikâyet. Şanlıurfa Eyyübiye çöp arıtma tesisine ilgili verdiğiniz dostane çözüm kararının gereği yerine gelmedi, Şanlıurfalılar mağdur.

Övündük, övündük, dedik ki: Kamu Denetçiliği Kurumu. Gelelim kanunun 4'üncü maddesine, efendim, Cumhurbaşkanının iş ve eylemleri tartışma konusu. Ombudsman incelenemezdi, kanunda değişiklik yaptık, inceleyebiliyor. E, şimdi ben Cumhurbaşkanının işlemlerini size şikâyet ediyorum, incelenemezlik kararı veriyorsunuz, kanunda hüküm var. Sizinle ilgili ben gidip şimdi dünya kadar harç ödeyeceğim, dava açacağım. O zaman size başvuru nasıl ücretsizse sizin kararlarınıza karşı da başvuruyu ücretsiz hâle getirelim arkadaşlar. Çünkü bu bir hak arama yolu, hak arama yolunu biz paraya, harcı yüksek tutarak ona tahvil edersek hak arama yolunu kısmış oluruz, kesmiş oluruz. Yani bu söylediklerim benim sizden istihmamım, ben söylemekten bıkmayacağım, söylemeye devam edeceğim. Size dinliyorsunuz beni ama maalesef bildiğinizi okuyorsunuz. Ben size söylemiyorum, size saygı duyuyorum, özür dilerim, bunu söylerken iktidar vekillerine söylüyorum. Siz de benim gibi masum bir vekilsiniz yani sizin de dediklerinizi yapmıyorlar ama umarız ve dileriz bir gün hep birlikte iktidara geliriz, bugün bu iktidarın yapmadıklarını hep birlikte yapmış oluruz. Burada da bizim Şanlıurfalıların çok güzel bir sözü var yani Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyon gördü de bu Karma Komisyon gibi hiçbir komisyon da görmedi. Söylediklerimiz tutanakta kalıyor ve hiçbir şey yapmıyorsunuz. Buna da üzülüyorum desem yalan söylemiş olurum.

Bugün çok şanslı bir günüm. Neden şanslı bir günüm? Aslında iki Mustafa Bey arasında oturuyorum, dileğimi tutuyorum. dileğim şu: Allah'ın izniyle inşallah iktidara geliriz yeni parti olarak.

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Evet çok teşekkür ediyorum. Tabii "Biz söylüyoruz, siz dinliyorsunuz." öyle bir şey yok. Muhalefetin her görüş ve önerisi bizim için çok kıymetlidir, size de teşekkür ediyorum.

Sayın Taytak, buyurun.

MEHMET TAYTAK (Afyonkarahisar) - Konuşmama başlamadan önce Ankara'da meydana gelen helikopter kazasında hayatını kaybeden Pilot emekli Albay Yasa Özden Bakkal'a Allah'tan rahmet, ailesi ve yakınlarına sabırlar diliyorum, başımız sağ olsun. Yaralanan Binbaşı Bilgehan Kurtoğlu'na da acil şifalar diliyorum.

Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün Kamu Denetçiliği Kurumunun 2025 yılı raporunu konuşmak üzere buradayız. Öncelikle, bu raporun hazırlanmasında emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Gerçekten titiz ve kapsamlı bir çalışma olmuş. Kamu Denetçiliği Kurumu birey ile devlet arasında güven köprüsü kuran, vatandaşımızın hak arama mücadelesinde en önemli dayanaklarından biridir. Anayasal bir kurum olarak şeffaflığın, hesap verilebilirliğin ve iyi yönetimin teminatı, ayrıca hepimizin sahiplenmesi gereken bir kurumdur.

Değerli Komisyon üyeleri, rakamlara baktığımızda gurur verici bir tabloyla karşı karşıyayız. 2025 yılında Kamu Denetçiliği Kurumuna yapılan başvurular bir önceki yıla göre yüzde 42,49 artarak 21.034'e ulaşmış. Kurumumuz bu başvuruların yüzde 93,75'ini sonuçlandırmıştır. Kabul edilebilir başvurular ise yüzde 77,69 gibi çok ciddi bir uyumsuzluk çözüm oranına ulaşmış, 2025 verilere göre idarelerin tavsiye kararına uyum oranı yüzde 59,38 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, kamu idarelerimiz Kamu Denetçilik Kurumunu bir denetim mekanizması olarak değil, hizmet kalitemizi arttıran, yargının iş yükünü hafifleten değerli bir çözüm ortağı olarak gördüklerinin ispatıdır.

Değerli Komisyon üyeleri, Kamu Denetçiliği Kurumumuza yapılan başvuruların sayısal olarak artması bizlere gösteriyor ki vatandaşımız devletine ve hukukuna güveniyor. Vatandaşlarımız hakkını aramak için Kamu Denetçiliği Kurumuna başvuruyorsa bu kurumlarımızın işlediğini ve denetim mekanizmalarının çalıştığını en açık örneğidir. Raporun sonunda yer alan tavsiyeleri de özellikle kıymetli buluyorum. Kuruma belirli konularda resen inceleme yetkisi verilmesi, davalara katılma yetkisinin değerlendirilmesi ve idari mali yapının güçlendirilmesi kurumun etkinliğini daha da artıracığına inanıyorum. Ben başta Başdenetçimiz Mehmet Akarca Beyefendi olmak üzere emeği geçen tüm denetçilerimize ve çalışanlarımıza buradan bir kez daha teşekkür ediyor, hepinize saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Evet, biz de teşekkür ediyoruz.

# T B M M

## Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

### İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 5

Sayın Türkoğlu, buyurun.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) - Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, çok kıymetli milletvekillerimiz, çok Değerli Kamu Denetçiliği Kurumu Başkanı ve kamu denetçilerimiz; hoş geldiniz. Ben de öncelikle raporda emeği geçen herkese, samimiyetle bu titiz çalışmaları için çok teşekkür ediyorum.

Müsaadenizle ben de bir rapor değerlendirmesi hazırladım. Komisyon raporunda vatandaş şikâyetlerindeki yüzde 42,5'lik artış esasen iktidarın da ne denli başarısız olduğunun, vatandaşta isyanın, şikâyetin yüzde 50 nispetinde arttığının da net bir göstergesidir. 2025 yılında başvuruların bir önceki yıla göre 42.49 artarak 21.034'e ulaşması, kamu hizmetlerindeki hususen ciddi bir memnuniyetsizliğin de göstergesidir. Vatandaş hakkını kamu idaresi içinde alamadığı için kamu denetçiliğine başvurmak zorunda kalıyor. Bu artış, esasen KVKK'ye güven artı gibi sunulmakla birlikte -doğru da olabilir, hem tanınırlığı hem güvenilirliği artıyor, evet- bu durum, aynı zamanda da idareye, kamu idaresine güveninde ne denli azaldığının da net bir göstergesi. Kısacası, vatandaş devlet kapısında çözüm bulamadığı için ombudsmana gidiyor. En fazla şikâyet kamu personel rejiminde, başvuruların yüzde 30,4'ü kamu personeli, 16,8'i adalet, 9,1'i eğitim, yüzde 7'si sosyal güvenlik, 6,6'sı belediye hizmetleriyle ilgili. Bu tablo, liyakat sorununu net bir şekilde ortaya koyuyor. Herhâlde yirmi dört yılda en çok kaybolan şey neydi deseniz, liyakat deriz; vicdanı olan herkes de böyle demeli. Şimdi örnekleri çoğaltıp konuyu uzatmayalım. Mülakat uygulamaları en çok şikâyetlerden biri, bu konuda binlerce örnek yapabiliriz. En çok can yakan, can acıtan ve Kamu Denetçiliği Kurumuna da başvuruları var. Mülakat mağduru öğretmenler bir buçuk yıldır hâlen ağlıyorlar. Alenen hakları gasp edilmiş bir kesim olarak orada duruyor 1.611 öğretmen. Tayin ve atamalarındaki adaletsizlik kamu çalışanlarının özlük hakları sorunlarının devam ettiğini gösteriyor. Özellikle mülakatın kaldırılması vaadi defaten verilmesine rağmen uygulanmadığı için mağduriyetler de devam ediyor. Efendim, bu başvurularda Adalet Bakanlığı yine ilk sırada; yüzde 13,4'ü Adalet Bakanlığıyla ilgili. Burada sorun ne? Adalet erişimde sorun; uzun yargılamalar, infaz uygulamaları, cezaevleri, idari işlemler konusunda vatandaşın memnun olmadığını ortaya koyuyor. Sağlık Bakanlığı burada 2'nci sırada; yüzde 12,7'si Sağlık Bakanlığı hakkındadır; en başta randevu sistemi. Burada iktidar partisi milletvekilleri daha hızlı çözüyordur diye umut ediyorum. Biz muhalefet milletvekilleriyiz, günde en az 3 tane randevu talebi alıyorum ben Bursa'da seçim bölgemden. Randevu alamadık; üç ay sonraya, beş ay sonraya, on ay sonraya... Yoğun bakımda yer bulamadık, serviste yer bulamadık. En büyük mesailerimizden biri bu. Artık bir kısmını mecbur Mustafa Yavuz Bey'e yönlendireceğim "Bu işleri lütfen çözün." diye.

Doktor açığı, şehir hastanelerindeki durum, sağlık personelinin çalışma koşulları... Tavsiye kararlarının oranı düşük, çok düşük. Sonuçlanan dosyalarda tavsiye kararı yalnızca yüzde 5, dostane çözüm yüzde 6, buna karşılık geri gönderme yüzde 47, incelenemezlik yüzde 32. Yaklaşık her 10 başvurudan 8'i, maalesef, vatandaş lehine esas incelemeye dönüşmeden kapanıyor. Kurum gerçekten vatandaşın hakkını tam anlamıyla koruyabiliyor mu veya korumayla alakalı hâlen yetki sorunları mı var? Kurumun yaptırım gücü yok. Raporda görüldüğü gibi kurum sadece tavsiye ediyor, idare isterse uyguluyor, isterse uygulanmıyor. KDK'nin kararlarının bağlayıcılığı konusu mutlaka yeniden ve bir kez daha ele alınmalıdır. Yani bir mahkeme hüviyetinden ziyade tavsiye kararlarının... Biz de "Burası bir mahkemedir ve karar vermelidir." demiyoruz ama belli ki burada bir yetersizlik ortaya çıkıyor. Raporda açıkça Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Millî Savunma Bakanlığı, Sağlık, Ulaştırma, BTK, SGK gibi kurumların tavsiye kararlarını uygulamadıkları veya yeterli cevap vermedikleri belirtiliyor. Ya, size cevap vermiyorlar, zaten bize de cevap vermiyorlar bunlar. Çoğu kez Millî Eğitim Bakanlığı bize de vermiyor mesela, vermiyor; niye vermiyor? Bu konuda aynı noktada mağdurez efendim, size duyurmak isteriz.

Bu nedenlerle kendi kurduğunuz ombudsmanın tavsiyesine bile uymayan bakanlıklar hakkında bugüne kadar hangi işlem yapıldığını da sormak zorundayız. Personel sayısı artıyor ama sorunlar da artıyor. Kamu Denetçiliği Kurumunda rapora göre 291 personel 470 milyon TL de bütçe var. Şikâyet sayıları yüzde 50 artıyor, sorunlar artıyor ama bütçe ve personel artışında bu konuda da yetersiz kaldığını, bunun da bir soruna neden olduğunu görmek gerekiyor.

Tekrar, en fazla başvurular adalet, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, belediye hizmetleri. Bu durum devletin temel hizmetlerinde ciddi manada bir kalite kaybı yaşandığının da göstergesi. Normal şartlarda vatandaş önce idarede çözüm bulmalıdır. Bugün ise vatandaş CİMER, KDK, mahkemeler arasında ne yazık ki ömür tüketiyor.

Sonuç itibarıyla, bu rapor esasen iktidarın övüneceği değil, ders çıkarması gereken bir tablodur ve rapordur. Başvuruların bir yılda yüzde 42 küsur artması adaletten sağlığa, eğitimden kamu personel rejimine kadar devlet yönetiminde ciddi sorunlar yaşandığının ve bu sorunların biriktiğinin de açıkça göstergesidir. Üstelik Kamu Denetçiliği Kurumu kararlarının büyük kısmı tavsiyeden öteye geçememekte, birçok kamu kurumu da bu tavsiyeleri ne yazık ki uygulamamaktadır.

Ben tekraren raporda emeği geçen herkese, Kamu Denetçiliği Kurumumuzun kıymetli çalışmalarından dolayı başta Sayın Akarca olmak üzere bütün üyelerine, çalışanlarına teşekkür ediyorum. Ancak bu eksikliklerin, bu sıkıntıların görülmesi gerektiğini belirtiyor, hepimizi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Evet, Sayın Türkoğlu'na teşekkür ediyoruz.

Sayın Bozan, buyurun.

ALİ BOZAN (Mersin) - Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Ben de Başdenetçimize, denetçilerimize hoş geldiniz diyorum.

Şimdi, değerli arkadaşlar, öncelikle yapacağım tüm konuşma, sözlerim iktidara, sizlere değil; onu özellikle ifade edeyim.

# T B M M

## Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

### İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 6

Raporun hazırlanmasında emeği geçen bütün arkadaşlara teşekkür ediyorum. 28'inci Yasama Döneminde 2 rapor hazırladık; 2023 yılı, 2024 yılı raporları. Bu da 2025 yılı raporu; kuvvetle muhtemel 2026 yılında Meclis gündemine gelecek ve Meclis gündeminde görüşmesi yapılacak. 2023-2024 yılı raporlarının hazırlanması, o raporlarda yapılan tespitler, o raporlarda yapılan tartışmalar, öneriler ve geldiğimiz aşamaya baktığımızda bende şu ruh hâlini yaratıyor: Ya, hani konuşsam fayda etmez, sussam gönlüm el vermez. Çünkü 2023 yılında burada yapılan tartışmaların aynısını 2025 yılında da maalesef yapmak durumundayız. Yani 2023 yılından 2025 yılına maalesef değişen pek bir şey yok; hiçbir şey yok demiyorum, değişen pek bir şey yok.

Şimdi, bir örnek vereyim arkadaşlar. Bu raporun sonuç kısmında öneriler bölümü var. Az önce Mahmut Tanal da dile getirdi. Bir tanesi şu: Kuruma belirli konularda resen inceleme yetkisi verilmesi öneriliyor. Şimdi, biz bunu sadece muhalefet olarak önermiyoruz, iktidar grubu olarak da öneriyoruz yani evet, kanun teklifi verme yetkisi vekillerde ama valla kanun çıkarma çoğunluğu sizde. Yani burada bu önermeyi yapıp neden Meclise bu konuda bir kanun teklifi getirmiyorsunuz? Şu anda hâlihazırda muhalefet tarafından getirilmiş kanun teklifleri var. Bunlardan bir tanesini neden Genel Kurula getirmiyorsunuz ya da kuruma davalara katılma yetkisi neden verilmiyor? Şimdi, Başdenetçimiz, denetçilerimiz burada, seçildiler, seçilirken de iktidarın oylarıyla seçildiler. Benim kendilerinin şahsıyla ilgili, emekleriyle ilgili, çalışmalarıyla ilgili hiçbir şeyim yok. Ya, şunu mu söyleyeceğiz yani: Bizzat kendi oylarınızla seçtiğiniz arkadaşlara mı güvenmiyorsunuz? Neden resen harekete geçme yetkisi verilmiyor? Bugün Sayın Akarca akşam televizyon izlerken bir hak ihlali gördüğünde Sayın Akarca neden diğer gün resen kurumu harekete geçiremiyor? Ben bu noktada bir tutarsızlık olduğu kanaatindeyim arkadaşlar, çok net. Eğer bu öneri sadece muhalefet tarafından gelmiş olsaydı eyvallah. Ama bu öneri, iktidarıyla, muhalefetiyle bu alt komisyonun tamamının bir önermesi. Eğer tamamının bir önermesi ise o zaman en azından -bakın, en azından- bu raporda imzası bulunan iktidar vekilleri tarafından biz bu konuda bir kanun teklifi verilmesini bekliyoruz; bizler de destekleyeceğiz bunu çünkü bu konuda bizim de önerimiz var.

Değerli arkadaşlar, defalarca dile getirdik yani en fazla başvuru Adalet Bakanlığıyla ilgili dedik, dile getirdik. Ya, 2023 yılında bizim dile getirdiğimiz sıkıntılar veya 2023 yılında kuruma başvuru konuları maalesef değişmiş değil. Yani 2023 yılında da nakil talepleriyle ilgili kuruma başvurular vardı. 2023 yılında da sağlık konusunda kuruma başvurular vardı. 2025 yılına geldik, değişen hiçbir şey yok. Elbette bu noktada sorumluluk kurumda değil, bu noktada sorumluluk iktidarda. Evet, bu raporları biz düzenliyoruz, bir de böyle koca koca kitapçıklar yapıyor, herkese dağıtılıyor, dünyanın masrafı yapılıyor ama raporun gereğini yerine getirme noktasında maalesef gerekli hassasiyet gösterilmediği açık şekilde ortada. Geçmişte biz kurumla toplantılarda da konuştuk, ağız içi aramadan bahsettik arkadaşlar. Dedik ki: Cezaevlerinde az içi arama var ve ağız içi arama nedeniyle cezaevinde kalan mahpuslar sağlığa erişemiyor. Ben, somut, daha dün yaşanan bir örneği anlatayım. Giresun Espiye L Tipi Kapalı Cezaevi, Aydın Oğuz isminde bir mapus, bir hükümlü; pazar günü spor yaparken ayağı kırılıyor, iki gün önce doktora çıkarılıyor, doktor diyor ki: "Acil hastaneye sevk edilmesi gerekiyor." Gidiyor, ağız içi arama var ve şu soruluyor arkadaşlar; ağız içi aramayı kabul etmediğinde diyor ki: "Sağlığın mı, haysiyetin mi?" Şimdi, biz ağız içi arama meselesinin bir güvenlik sorunu olmadığını, insanlık onuruyla bağdaşmayacak bir uygulama olduğunu söylediğimizde işte tam da bunu söylemek istiyorum. Yani bir vatandaşa sağlığın mı, haysiyetin mi diye sorulur mu? Ama vatandaş şunu söylüyor ve diyor: "Benim haysiyetim." Bu konuda ne yaptık arkadaşlar? Dün Mecliste gündeme getirdim, cezaevine aradık arkadaşlar, cezaevi diyor ki: "Arama nedeniyle hastaneye götürülmedi." Adalet Bakanlığını aradık, Adalet Bakanlığı dedi ki: "Tedavisi yapılmış, kendisine koltuk değneği verilmiş." Çünkü cezaevi Adalet Bakanlığına doğru bilgi vermemiş. Evet, kendisine bir koltuk değneği verilmiş ama koltuk değneğini hastane vermemiş, kendi olanaklarıyla sarmış, bir tane bir ilaç verilmiş, hâlâ cezaevinde. Ya, şimdi, bu böylesi bir sorunu çözmek için yani benim illa Meclis Genel Kurulunda konuşmam mı gerekiyor ya da benim illa burada gündeme getirmem mi gerekiyor ya da bununla ilgili bir önerge mi vermek gerekiyor? İşte, tam bu noktada bazı şeyler değişmiyor diyoruz yani keşke sevgili Mustafa Alkayış burada olsaydı Cezaevi Alt Komisyonu Başkanımız yani bunlar yaşanıyor ve bunlar münferit de değildir. Bizim raporlar düzenleniyor, raporlarda çok kıymetli tespitler yapılıyor ama gereği yapılmıyor dediğimiz mesele tam da bu işte. Yani cezaevleriyle ilgili söylenecek çok fazla şey var, daha önce yaptığımız toplantıda da biz dile getirdik arkadaşlar, 305 bin kapasitesi olan cezaevinde 427 bin kişi kalıyor ve şu anda 400 binin üzerinde yurttaş hakkında da denetimli serbestlik tedbirleri uygulanıyor. Yani 86 milyon nüfusu olan ülkemizde 1 milyon yurttaş hakkında tedbir kararları var; tutukluluk, hükümlülük, denetimli serbestlik hükümleri. Aileleriyle birlikte milyonlarca yurttaş şu anda özellikle Adalet Bakanlığının uygulamalarından rahatsız, Adalet Bakanlığının uygulamaları nedeniyle mağdur ediliyor. Bu nedenle ben evet, rapor kıymetli, raporda yapılan tespitler kıymetli ama bu raporda yapılan tespitlerin mutlak surette gereğinin yerine getirilmesi gerekiyor. Biz bir sonraki yıl bu tarihlerde yine bir araya geldiğimizde ben bunları konuşmak istemiyorum, bambaşka şeyler konuşmak istiyorum. Hiçbir şekilde, hiçbir konuşma yapmadan kuruma ve iktidara yani amasız, fakatsız teşekkür etmek istiyorum, bunu yürekten dile getiriyorum arkadaşlar.

Şimdi, bu ülkede hukuki bir kurumumuzdan bahsediyoruz, hukuka olan güvenden bahsediyoruz. Değerli arkadaşlar, eğri oturalım, doğru konuşalım, maalesef bu memlekette yurttaşın -hangi dünya görüşünden olursa olsun- hukuka güveni yok, yurttaşın adalete güveni yok. Bu birden bire olmadı, bu çeyrek asırlık süre içerisinde yaşandı. Ben şunu söylersem haksızlık olur: İktidarın ilk yıllarında bu şekilde miydi? Değildi arkadaşlar. İktidarın ilk yıllarında hukuka ve adalete güven daha yüksekti, iktidarın kendi tabiriyle iktidar ustalaştıkça maalesef adalete ve hukuka olan güven azaldı. Bugün adalet, hukuk, adliyeler, mahkemeler neresidir? Şudur: Bugün Adem Bey'le bizim aramızda bir sıkıntı yaşandığında, bir ihtilaf yaşandığında bizim her ikimizin de gidip başvurduğu "Biz aramızdaki sıkıntıyı, sorunu çözemedik, bizim aramızdaki sıkıntıyı, sorunu, ihtilafı çözün." dediğimiz, diyeceğimiz yer, her ikimizin de

# T B M M

## Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

### İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 7

mutlak surette güvenmesi gereken yer ama maalesef bugün bu ülkede adalete, hukuka güven yok. Ben uzunca yıllar arkadaşlar, avukatlık yaptım. Avukatlığımın ilk yıllarında bir vatandaş geldiğinde, davasını anlattığında şunu derdi: "Benim davamla ilgili ne yapabilirsiniz, hukuken bana ne katkı sunabilirsiniz." Ama artık son yıllarda vatandaşlar o dava konusunda o alanda iyi avukat aramıyor, avukata gittiğinde "Adliye tanıdığın var mı? Ankara'da tanıdığın var mı?" diyor arkadaşlar. Bu bir gerçeklik, maalesef bir gerçeklik ama hep birlikte bizim bu gerçekliği düzeltmemiz gerekiyor çünkü gün geçtikçe, yıllar geçtikçe adalete ve hukuka olan güven azalıyor, bunu düzeltmek de bence başta iktidar olmak üzere, hepimizin sorumluluğu. İktidar sorumluluğunun gereğini yerine getirmeli, bizler de iktidara önerilerimizle eleştirilerimizle bazen doğrultu vermeliyiz. Ben, şimdilik kısaca bunları ifade edeceğim.

Rapor oldukça uzun, oldukça detaylı, rapora dair ayrıca bizim öneri ve eleştirilerimizi içeren bir şerhimiz olacak, onu da önümüzdeki günlerde biz sunacağız. Ben, tekrardan raporun hazırlanmasında emeği geçen bütün arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Evet, teşekkür ediyoruz Sayın Bozan.

Tabii, Kamu Denetçiliği Kurumunun gerek kısmi olarak resen inceleme yetkisinin verilmesini biz de savunuyoruz ve her sene de raporumuza derç ediyoruz ama bu bizim her birimizin şahsi görüşüdür, kanun çıkartma yetkisi Genel Kurulundur, takdir Genel Kurulun, inşallah bu yıl ya da önümüzdeki yıl da çıkarırlar.

ALİ BOZAN (Mersin) - Ben araya gireyim, kayıtlara da geçsin ama her bir vekil, kanun teklifi verebilirsiniz. Buyurun bir kanun teklifi hazırlayın Sayın Başkan, altına hep birlikte imza atalım.

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Şimdi, sözü Sayın Suiçmez'e veriyorum.

Buyurun Sayın Suiçmez.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ben Sayın Başkan Akarca'nın şahsında tüm ekibini de saygıyla selamlıyorum.

Ben de diğer milletvekili arkadaşlarım gibi raporun hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Kamu, Denetçiliği Kurumu, hepimiz için çok önemli bir kurum, şimdiye kadar da başarılı çalışmalara imza attılar ve atmaya da devam edecekler ama ben iş yükünün artmasına baktığımda personel sayısının ve bütçenin yetersiz olduğunu düşünüyorum. Bu iş yükünün artmasına yönelik de aynı şekilde bütçenin artırılması ve çalışan personel sayısının -zannedersem 291- artırılması gerektiğine inanıyorum çünkü konular zor konular, önemli konular, uzmanlık gerektiren konular, dolayısıyla bu konunun da altını çizmek isterim.

Değerli arkadaşlarım, detaylı şekilde söylediler, ben de onların çoğu anlattıklarına katılıyorum. Bir tek milletvekilimiz 2024 ve 2025 yıllarındaki başvuru sayısı artışındaki yüzde 42,49'luk artışı bu kuruma yönelik güven nedeniyle bir artış olarak değerlendirdi, ben ona katılmıyorum. Tam tersi, adalet mekanizmasına, kamu personel rejimine duyulan, genelde sağlık, eğitim, bütün devletin aslında temel hizmetlerine duyulan güvenin azalması nedeniyle oradaki eksiklik nedeniyle buradaki yüzde 42,49'luk yani neredeyse yüzde 50'lik 2025 yılında gerçekleşen artışın bu nedenle olduğuna inanıyorum, öyle düşünüyorum ve vah demek istiyorum gerçekten.

Dolayısıyla şimdi baktığımız zaman, vekiller de söylediler, en fazla konu bazlı baktığımız zaman personel rejimini görüyoruz. Devamında adalet, millî güvenlik, savunma, eğitim öğretim, gençlik, spor, çalışma ve sosyal güvenlik, mahalli idarelerce yürütülen hizmetler gibi sıralanmış. Dolayısıyla bunlara baktığımızda kamu personel rejiminin en fazla sayıda yüzde 30 gibi yani baktığımız zaman, oran bu kurumlar arasındaki yüzdelik oranının da çok değiştiğini görüyoruz, birden bire kamu personel rejiminde yüzde 30,40 iken adalet, millî savunma ve güvenlikte de yüzde 16,81 gibi. Geçtik eğitim ve gençlik spora, yüzde 9,12 gibi keskin bir düşüşleri görüyoruz, bunu ilginç bulduğumu da söylemek isterim. Onun dışında aslında Türkiye'de hukuk devleti ilkesi bu kadar zedelenirken, demokrasi bu kadar ortadan kaldırılırken ilginç bir şekilde bu başvurulara insan hakları bağlamında bakıyorum yüzde 1,76; çocuk haklarına bakıyorum bir noktayı yüzde 1,75; sosyal hizmetler, bu alana bakıyorum 0,70, ailenin korunması 0,21 yani ailede şiddet artmışken bu başvuruların bu kadar... Kadın hakları 0,10; her gün en azından 3-4 kadın öldürülüyor erkek şiddetiyle. Şimdi buna baktığım zaman, ben burada hangi sonucu çıkarmam gerektiği konusunda tereddüt içerisindeyim.

Sayın Başkanım, burada acaba bu bölümlerde tanıtım yönünden mi bir yetersizlik var? Yani buna herhâlde şunu diyemeyiz: "Burada eksiklikler yok, insan hakları ihlalleri azaldı, kadın hakları ihlalleri azaldı, çocuklara yönelik şiddet, tecavüz, taciz azaldı, sosyal hizmetler harika görev görüyor bu ülkede, dolayısıyla o nedenle bunlarda bir azalma oldu." diyemeyeceğimizi düşünüyorum ve o yüzden de size bu soruyu aslında yöneltmek istiyorum. Bu az başvuruyu neye bağlıyorsunuz? Bunun bir alarm vermesi gerektiğini düşünüyorum yani en dezavantajlı -burada engelli de var mesela, engelli hakları 1,95- gruplar başvuruda da en arkada yer alıyor. Dolayısıyla, bunun bize bir alarm vermesi gerekiyor. Sizin de bu konudaki düşüncelerinizi almak isterim. İdare bazında baktığımız zaman en fazla Adalet Bakanlığına yüzde 13,04'lük bir oranda başvuru bu konuda olduğunu görüyoruz. Sürpriz değil, aslında çok daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum, az önce milletvekili arkadaşım da söyledi, hepimiz alt komisyonlarda da çalışıyoruz, birlikte cezaevlerini ziyaret ediyoruz. Cezaevlerinin başlı başına zaten kapasitesinin üzerinde bir şekilde dolu olması kabul edilebilir bir şey değil yani buralarda oturup bizim bu doluluğu rakamlarla ifade etmemiz ama çözüm olarak bir şey yapmamamız gerçekten bizler adına utanç verici bir durum. Tam tersi, sanki bu doluluk yokmuş gibi bir de sokaktan geçen herkesi de gözaltına alıp tutukluyoruz. Tutuklama esas oldu bu ülkede tedbirken. Dolayısıyla, bu oranın özellikle de baktığımız zaman alt segmentlerine işte doluluk oranının, barınma ihtiyacının, infaz sürecinde karşılaştıkları insan onuruna yakışmayan muamelelerin, nakillerin, bunların

# T B M M

## Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

### İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 8

çok önemli insan hakları ihlalleri olduğu ortada ama bunları, biz gerek çok etkin ziyaretler yapıyoruz ve o cezaevi inceleme raporlarımız da çok güzel bir şekilde ortaya koyuyor yani şunu sevinerek söylemek isterim ki: İktidar partisinin milletvekilleri de oraya gittiğimiz zaman, cezaevlerinde bizim gösterdiğimiz aynı hassasiyeti gösterip mesela çıplak arama, ağız içi araması gibi konularda açıklıkla oradaki mahpuslara sorularını yöneltiyor. Cevabı da samimi almak için ellerinden geleni onlar da bizler gibi yapıyor. Dolayısıyla, orada gördüklerimiz, gözlemlediklerimiz de büyük ölçüde raporlarımıza yansıyor, yansıyor da ne oluyor? Orası tabii, sizin sorunuz değil, belki bizim sorunuz olarak bunu oturup da tartışmamız gerekiyor.

Şimdi, Sayın Başkan, bu rapora göre değerlendirmeye alınan 21.837 adet şikâyet başvurusundan 20.473 tanesinin yani yüzde 93-94'e varan bir oranla sonuçlandırılmış olması önemli, önemli bir değerlendirme ama baktığımız zaman bunun da alt segmentlerine dostane çözüm kararının yüzde 6,05'te kaldığını, tavsiye kararının da yüzde 5,02'de kaldığını görüyoruz. Bu niye böyle oluyor? Hani burada niye olduğunu da aslında söylemişsiniz ama acaba bu başvuruların niye işte daha fazla gönderme kararıyla, incelenemezlik kararıyla, başvurunun geçersiz olmasıyla sonuçlandığı veya ret kararıyla sonuçlandığının bir alt verileri sizde var mı acaba? Yani yanlış başvurular nasıl yapılıyor? Bunun ne kadarı kişilerden kaynaklı? Eğer avukatla temsil varsa, ne kadarının bundan kaynaklı olduğunu da bilmemizin bu başvuruların reddini önlemede etkin rol oynayacağını düşünüyorum.

Şimdi, bir kere sizin bu yaptığınız tavsiye yönünde 2025 yılında vermiş olduğunuz 1.214 adet kararın 1.039 adetine uyulup uyulmayacağı yönündeki bilgi verilmesini önemsiyorum. Milletvekilleri olarak biz kurum ve kuruluşlardan sizin yüzdeniz kadar bir cevap alamıyoruz ne hikmetse. Dolayısıyla bu önemli ama hâlâ 34 adet karara ilişkin bir cevap verilmemiş olmasını da anlamlı buluyorum. Kararlara baktığımız zaman, 617 adet karara ilgili idarelerce uyulacağı yani 1.039 kararın, tavsiye kararının 617 adetine uyulacağı, 422 adede de uyulmayacağı gerekçeleriyle size bildirilmiş. Bu orana baktığımız zaman, yüzde 59,38 uyum oranını görüyoruz, bunun az olduğunu düşünüyorum ama yine sizin raporda belirtildi, bunun da bu şekilde kabul edilmesini olumlu bir gelişme olarak bulduğumu belirtmek isterim. Somut uyum iradesi taşımayan cevapların artık kurumunuz tarafından gerçekçi bir şekilde kabul edilmeyeceğini söylemişsiniz yani şunu anlıyorum. Açık, somut bir uyum iradesi taşımıyorsa siz onu olumsuz olarak algılıyorsunuz. Dolayısıyla da sizin verilerinize göre, 2024 yılında 71,29'ken uyum oranı 2025 yılında da 59,38'e inmiş durumda. Bunu ben böyle yorumluyorum, doğru mu yorumluyorum ya da eğer böyle değilse bu uyum oranının düşmesini siz neye bağlıyorsunuz? Bu konudaki görüşünüzü de almak isterim. Onun dışında, ben de diğer milletvekili arkadaşlarımla görüşüne ve raporun da aslında sonuç bölümündeki görüşe katılıyorum. Kurumun tavsiye niteliğindeki kararlarının en azından belirli kıstaslar sağlanarak zorunluluk niteliğini taşıması gerektiğine inanıyorum. Yine, belirli konularda kuruma resen inceleme yetkisinin verilmesi, bütçenin artırılması, personel sayısının da bu arada artırılması yönündeki görüşlerimi tekrar ediyor, tekrar emeklerinizden dolayı hepinize teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Evet, teşekkür ediyoruz Sayın Suiçmez.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Başkanım, bir şeyi de merak ettim, onu da bir sorayım.

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Buyurun.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Şimdi şeye uyulma başvuru oranındaki illere baktığımız zaman, İstanbul 1'inci sırada, onlarda da yüzde 16,80 gibi, Ankara'ya geliyoruz yüzde 11,40, birdenbire İzmir'de 5,98'e düşüyor, Antalya'da 3,68'e, Diyarbakır'da da yüzde 2,76'ya düşüyor, en fazla başvurunun yapıldığı iller. Bunu neye bağlıyorsunuz? Hadi İstanbul, Ankara'da belirli bir seviyede ama ondan sonra keskin düşüşler olmuş. Bunu neye bağlıyorsunuz? Bunu da merak ediyorum.

Teşekkür ediyorum

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Evet, teşekkürler.

Sayın Sarıçam, buyurun.

AHMET GÖKHAN SARIÇAM (Kırklareli) - Sayın Başkanım, çok değerli komisyon üyesi arkadaşlarım, değerli Kamu Denetçimiz ve ekibi; hepinize hoş geldiniz diyorum.

Bu raporda emeği geçen herkese şahsım adına teşekkür ediyorum.

Raporla ilgili değerlendirmelerde bulunuldu. Bu değerlendirmelerin bir kısmında dikkatimi çeken birkaç husus oldu, onları burada kayıt altına almak için birkaç kelam etmeyi uygun gördüm, onun için söz aldım.

Öncelikle, Kamu Denetçiliği Kurumuna olan başvurulardaki artışla ilgili, Kamu Denetçiliği Kurumuna olan güvenin yüksekliğinden kaynaklandığına ben bütün kalbimle inanıyorum. Çünkü çok kısa bir süre önce Kamu Denetçiliği Kurumuyla ilgili yapılacak olan değişim ve seçimlerle ilgili bir araya geldiğimizde, büyük bir mutlulukla Kamu Denetçiliği Kurumunun Başkanlığının ve o dönem görev yapan arkadaşların, muhalefet partisi milletvekillerinin de takdirlerini kazandıkları burada kayıtlara geçti. Muhalefet milletvekillerinin takdirlerini ve güvenlerini kazanan bu Kurumun, kayıtlara geçen bu hususun elbette kamuoyu tarafından da dikkate alındığını ve oraya yönelik olarak birtakım sorunların yöneltildiğine ve bundan dolayı bir artış yaşandığına ben tamamen kanaat sahibiyim. 2005 yılında İnsan Hakları Komisyonu üyesiyken bu Komisyon -İnsan Hakları Komisyonu- ciddi anlamda ülkemizde de Avrupa Birliği üyesi ülkelerde zorunluluk hâline gelmiş olan ombudsmanlık müessesesinin paralelinde bir kuruluşun kurulması konusunda ciddi bir çalışma yaptık ve o çalışmalar esnasında gördük ki aslında Avrupa'nın ombudsmanlık dediği müesseseyi çok uzun yıllar Türkiye'de misafir olduğu için "demirbaş" lakabı kazanmış Demirbaş Şarıl Türkiye'de, Osmanlı döneminde kalırken "kadiyıküza" denilen mahkemelerin arabuluculukla mahkeme süreçlerine çok büyük sorunları getirmedi, insanların arasındaki sorunlar çok büyük ve aşılamaz duruma gelmeden bir çözüm oluşturuyor. Bunu alıyor, daha sonra, kendi ülkesinde ombudsmanlık adı altında sisteme sokuyor. Devamında, bu Avrupa'nın birçok ülkesinde, özellikle ulusal devletlerin kurulmasından sonra kabul

# T B M M

## Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

### İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 9

görüyor. Kuruluşu, algısı ve mahiyeti bize ait olan bir müesseseyi tekrar Türkiye'ye kazandırılım diye 2005 ile 2011 yılları arasında 4-5 tane Türkiye'de çalıştay yapıldı, İnsan Hakları Komisyonu tarafından bu çalıştaylar organize edildi, Adalet Bakanlığıyla beraber ve çok şükür, 2012 yılında ülkemiz de bu Kurumu kazanmış oldu. O zaman da söylediğimiz konu şu gündünden farklı değil. Biraz önce değerli bir milletvekili arkadaşımız AK PARTİ iktidarının ilk dönemlerinde adalet konusunda çok iyi şeyler yaşandığını, gün geçtikçe bunun bozulduğunu ve bunun kendince sebeplerini ifade etti. O zaman da yine mahkemeler çok uzun sürmekteydi, sorunlar çok geç hallolmaktaydı ve karara bağlanmaktaydı. Takdir edersiniz, geciken her karar aslında bir tür cezalandırma oluyor. Bunun önüne geçmek için, en azından idare ile vatandaş arasındaki sorunları çözmek açısından bu Kurumun Türkiye'de de bir an önce kurulması noktasında adımlar atılması gerektiğine inanıldı ve geniş bir mutabakatla Parlamentomuz 2012'de bunun önünü açtı.

Değerli arkadaşlar, ayrıca, yine, bu başvurulardaki artışı biraz ben şuna da bağlıyorum: Vatandaş, buradaki mahkeme süreçleri, itiraz süreçleri gibi uzun süreçler yerine, bilinçlenmesiyle birlikte, kendisi bizzat ve masrafsız olarak sorununu bir şekilde bir üst merciye tanı taşıma imkânı buluyor ve burada yine hepimizin bildiği gibi tavsiye kararlar alınıyor, bağlayıcı bir karar yok ama en azından bunun değişik kurumlar tarafından, özellikle idare tarafından önemli bir miktarda da dikkate alındığını görüyoruz. Tabii ki denetçilik kurumunun ve müfettişlerimizin yapmış olduğu çalışmaların neticesinde vermiş oldukları tavsiye kararları idareler tarafından tekrar değerlendiriliyor. Ellerindeki mevzuat, kanunlar ve memurların bireysel sorumlulukları dikkate alınarak bunların uyuldukları var, uyulmayanları var ki uyulmayanlar muhtemelen bundan sonraki süreçte mahkemeye gidiyor. Takdir edersiniz, "memur zihniyeti" denilen bir zihniyetle belli bir maaşla 657 çerçevesinde ve her zaman soruşturulma riski altında olan kişiler, Kamu Denetçiliği Kurumu dahi kendisine bir tavsiyede bulunsa, bunun kendisine yarın öbür gün ne şekilde döneceğini, bireysel olarak ne şekilde hesap vereceğini hesaplamak zorundalar. Onun için "Evet, denetçilik kurumunun tavsiye kararını uygun buluyorum ama yarın öbür gün bir müfettişin bunu anlayıp anlamayacağı noktasında nasıl bir şeyle karşılaşırım?" çekincesiyle birçoğu buna, tavsiye kararlarına uymuyor ve bu uyulmayan kararlar da tabii, neticelenmiş olmuyor, vatandaş buradaki hakkını mahkemeler sürecinde arıyor. Yani önündeki yollar kapanmış falan değil, sonuna kadar da hakkını aramaya herkes devam edebiliyor ama denetçilik kurumunun vermiş olduğu kararların yüzde 40'lara yakın bir miktarının dahi -tavsiye kararının- uygulamaya alınması ve kabul görmesi de inanır, oransal olarak da sayısal olarak da baktığımızda Türk hukuk sisteminde ciddi bir yükü aldığının önemli bir göstergesi. Parlamentomuzun görevi... Her birimiz, her siyasi partiden arkadaşlarımız, halkın içinde yaptığımız görüşmelerde günlük sorunları elbette takip ediyoruz, bunlara karşı duyarlı hareketlerde bulunuyoruz ve bunlarla ilgili kanun düzenlemeleri yapıyoruz. Benim bu dönem, 28'inci Dönem, yaklaşık üçüncü yılımızı tamamlıyoruz. Geçmiş dönem parlamentolara göre baktığımda, çok daha ön plana geçen sorumluların ve çözüm arayışı içeren konuların, engelliler, kadınlar, kadına yönelik şiddet tarzı konular olduğunu görüyorum. Bu belki toplumda bu konunun artmasıyla ilgili de olabilir ki veriler bunu çok bu şekilde göstermiyor ama artık bu konuda toplumun duyarlılık sahibi olduğunu ve bu tür mağduriyetleri olanların da seslerini duyurmada -sosyal medya aracılığıyla olsun, değişik kurumlara ulaşma noktasında olsun- çok daha avantajlı duruma geçtiğini hep birlikte görüyoruz. Elbette ki bu tür sorunlar Parlamenta geldiğinde de bunlarla ilgili çok ciddi ve birçoğunda muhalefetle mutabık kalarak güzel kanuni düzenlemeler yapıyoruz. Bunlar da elbette sorunların önemli bir oranda çözülmesini, hem mahkeme kapılarına hem de Kamu Denetçiliği Kurumuna gelişlerinde azalma olmasının önemli bir neticesidir diye düşünüyorum.

Tüm bunları üst üste koyduğumuzda, Kamu Denetçiliği Kurumunun Türkiye hukuk sisteminde önemli bir yer almaya başladığını görmekten ve kamuoyunun bu Kuruma ciddi bir güven duyduğunu görmekten büyük bir mutluluk duyduğumu ifade etmek istiyorum. Rapora emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Kamu Denetçiliği Kurumunda çalışan arkadaşlarımıza da başarılar diliyorum.

Hepinize saygı ve sevgiler sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Teşekkür ediyoruz Sayın Sarıçam.

Buyurun Sayın Arslan.

İBRAHİM ARSLAN (Eskişehir) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Öncelikle, sadece raporla sınırlı değil, Sayın Başdenetçi ve denetçilerimiz olmak üzere Kurumun yaklaşık 300 çalışanına dönem içerisinde gösterdikleri faaliyetler ve sundukları rapor, ardından da Alt Komisyonumuzun sunmuş olduğu rapordaki emekleri nedeniyle her birine ayrı ayrı teşekkürlerimi sunuyorum.

Meseleyi iki başlıkta ele almak lazım: Biri, Kamu Denetçiliği Kurumu, diğeri de idare, iktidar ya da yasama, gücü elinde bulunduran muktedir yapı. Bunu niye söylüyorum? Aslında şu ana kadar milletvekillerimizin ortaya koymuş olduğu yaklaşımlar, eleştiriler, öneriler gerek yurttaşlarımızın yapmış olduğu başvurularda ortaya çıkan tablo Kamu Denetçiliği Kurumuna aslında çok da eleştiri getirme hakkını elimizden alıyor. Niye? Gelen başvuruları arkadaşlarımız çalışmışlar, mevzuat çerçevesinde, verilen bütçe ve personel çerçevesinde yapmaya çalışmışlar ama olmayan kısmı ne? Eleştiri olarak Kuruma değil, yasamaya ve iktidara yönelik talepler, beklentiler ve eleştirilerin ortaya konması lazım Sayın Dal. Burada da hiçbirimiz kendimizi soyutlayamayız arkadaşlar. Gerek Dilekçe Komisyonu gerek İnsan Hakları İnceleme Komisyonu gerekse Karma Komisyon gerekse oluşturulan alt komisyonlar kendini ari kılamaz, kılmamalıdır. Kamu Denetçiliği Kurumunun yıllara sari bütün faaliyet raporlarını okuduğumuzda hedef ve beklentiler bölümünde... Kaldı ki Karma Komisyon raporunun da 98 ile 101'inci sayfaları arasında hedef ve beklentiler oraya konmuştur. Bu hedef ve beklentiler sağlanmadığı, gereği yapılmadığı sürece Kamu Denetçiliği Kurumunun bugünden farklı bir şey yapması olanaklı değildir. Bir örnek söylemek isterim, iki toplantı öncesiydi yanılmıyorsam, ücretli öğretmenlerle ilgili bir konu gelmişti. Kamu

# T B M M

## Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

### İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 10

Denetçisi arkadaşlarımız bununla ilgili düşüncelerini anlattılar, yapmış olduğu girişimleri, yaptırımları da ya da yaptırım demeyelim, girişimleri aktarmışlardı ama sonuç alamadıkları da ortaya çıktı. Şimdi, Kamu Denetçiliği Kurumu diyor ki: "Ücretli öğretmenlerin sosyal güvencesiyle ilgili ya da özlük haklarıyla ilgili böyle bir sorun var. Bu sorun çözülmelidir, çözülebilir." önerisini getirmişken kurumun temsilcileri yapmamakta ısrar ediyorsa ücretli öğretmenler de gidip açlık grevinde kendi canlarını, bedenlerini ortaya koymak durumunda kalıyor. Şimdi, çözüm üretmesi gereken kim? Şimdi, sevgili arkadaşlar, meseleye buradan bakmamız lazım ve kanun yapıcı olarak kanunun ruhuna bakmamız lazım. Kamu Denetçiliği Kurumunun tarafsız, bağımsız bir denetim kurumu olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız ama 98 ile 101 arasında ve yıllara sari faaliyet raporlarının arasında Sayın Tanal'ın ya da Sayın Bozan'ın ifade ettiği, bizlerin de dillendirdiği o yetkiler tanımlanmazsa Kamu Denetçiliği Kurumunu biz önümüzdeki yıl ya da bizden sonra gelecek arkadaşlar da bu masada sadece başvuru sayısı 20 bin mi olmuş, 30 bin mi olmuş, 50 bine mi çıkmış, bunu konuşuruz ama çözüm geliştiremeyiz. Kurum diyor ki: "Sayın Sarıçam Avrupa'dan örnekler verdi." Doğru ama Avrupa'dan örnekler verdiğimiz zaman raporun 101'inci sayfasında Venedik Kriterlerini, Paris Kriterlerini de konuşmamız lazım. Eğer bu Kuruma AYM'ye gitme, resen işlem yapma ya da yaptırım uygulama ya da kanun değişikliği teklifinde bulunma haklarını vermezsek tamam, ücretli öğretmenlerde olduğu gibi oluyor işte. Evet, Kurum diyor ki: "Haklısın vatandaş, yurttaş." Sonuç? Sonuç çıkmıyor. O nedenle, çok özür dileyerek söylüyorum, bakın, o kadar ciddiyetsiz bir iş yapıyoruz ki. Hukuk devletindeyiz değil mi? Hukuk, adalet, hakkaniyet olmazsa olmaz, yasada da var çalışmalarımızda da var. Arkadaş, kendi kanununa ve yönetmeliğine uymayan bir kurum hâline geldik. Şimdi, yasanın 22'nci maddesi ne diyor? "Takvim yılı bittikten sonra rapor Komisyona sunulur sonra alt komisyon oluşturulur, iki ay içerisinde rapor görüşülür, karara bağlanır, Meclise gönderilir." Doğru mu? Doğru. Biz hangi aydayız arkadaşlar? Peki, orada bir şey daha yazıyor, "Kurumun yıllık faaliyet raporları Resmî Gazete'de yayınlanır." diyor. Doğru mu, Resmî Gazete'de yayınlanıyor mu? Hayır. Geçtiğimiz yıl 2023 ve 2024 faaliyet raporları ilgili yıllarında görüşülemediği için ikisi birleştirildi, geçen yıl görüşüldü ya. Şimdi, eğer hukuk, adalet diyorsak kendi kanunumuza biz uymazsak, kendi yönetmeliğimize uymazsak, onunla ilgili işlerlikler kazandırmazsak başka konuları konuşmak durumunda kalırız. O nedenle, ben Kuruma, Başdenetçiye, denetçi arkadaşlarımıza ve personelimize olanakları çerçevesinde yürütmüş oldukları çalışmalarla ilgili gerçekten teşekkür ediyorum ama eleştirilerim, bugüne kadar daha önceki toplantılarda yaptığım eleştirilerim de hiçbir denetçilerimizle ya da kurumsal yapıyla ilgili değildir. Yasama organı iktidar eliyle ve bizlerin de siyasi parti ayrımı gözetmeksizin söylüyorum, bütün bu komisyonlardaki milletvekilleri olarak hepimiz ortaklaşmalıyız, yıllardır kurumun taleplerini yasamadan yerine getirtmek üzere de önderlik etmeliyiz diyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Evet, biz de teşekkür ediyoruz Sayın Arslan.

Şimdi, İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanımız yok, Başkan Vekillerine söz almak istiyorlarsa vereceğim.

Sayın Tanrıkulu burada değil, Sayın Mertoğlu, buyurun.

HARUN MERTOĞLU (Rize) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, Kamu Denetçilerimiz, Başdenetçimiz, Alt Komisyon Başkanımız; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle helikopter kazasında vefat eden emekli albayımıza Allah'tan rahmet diliyorum. Allah bir daha böyle kazalar bize göstermesin inşallah diyorum.

Öncelikle raporun hazırlanmasında emeği geçen Alt Komisyon Başkanımız ve Alt Komisyon üyelerimize teşekkür ediyoruz, tebrik ediyoruz. Yine, Kamu Denetçilerimize, Başdenetçimize teşekkür ediyoruz.

2012 yılı aslında insan hakları bağlamında Türkiye'de mevzuat bakımından dönüm noktası bana göre çünkü 2012 yılından sonra Türkiye'de Anayasa'da yapılan değişikliklerle Kamu Denetçiliği Kurumu anayasal bir kurum. Bir arkadaşımız her şeyi iktidar partisine attı, eyvallah yani biz üstleniyoruz ama Kamu Denetçiliği Kurumu anayasal bir kurumdur, onay aldığı kanunla kurulduğunu zannediyor herhâlde, gerçi arkadaş şu anda gitti ama. Onunla beraber, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkının gelmesi, işte, İnsan Hakları Eşitlik Kurumu, Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Bilgi Edinme Kurulu gibi birçok hak arama kurumları Türkiye'de 2012 yılından sonra faaliyete geçti. Bir kurum için, kamu denetçiliğinin geçmişi on dört sene oldu, çok uzun bir zaman değil bana göre ama verdiği kararlara baktığımızda, sadece bugün kararları konuşuyoruz ama geçmişte de bugün de Kamu Denetçiliğinin gerçekten Lahey Adalet Divanına mı gitmişti, Uluslararası Ceza Mahkemesine giden raporları bile var, hatta oraya Türkiye olarak o raporları öyle kullandık. Gerek çocuk haklarında olsun gerek de birçok konuda, Ukrayna raporu vardı bildiğim kadarıyla, kamu denetçiliğinin gerçekten insan hakları bağlamında hazırladığı çok önemli raporları da var.

Bireysel başvuru elbette ki bizim milletvekillerimiz, özellikle muhalefet vekillerimiz sağ olsunlar, böyle her seferinde Cumhurbaşkanlığını, Danıştay, Adalet Bakanlığını, Sağlık Bakanlığını yani devletin bütün kurumlarıyla alakalı şikâyetlerinin bütün çözüm noktası yani bu Kamu Denetçiliği Kurumu değil çünkü sadece Kamu Denetçiliği diğer kurumlar gibi kendilerine verilen görevi kanunlar çerçevesinde ifa eder, kanunda açık açık sayıyor. Kamu Denetçiliğindeki başvuru vatandaşın, bir bireyin muhatabı mutlaka kamu kurumu olması gerekiyor. Bu anlamda Adalet Bakanlığı özellikle cezaevleri konusundaki şikâyetler fazla geldiğinden dolayı başvuru sayısının fazla olmasını normal bir şey gibi görüyorum. Bir arkadaşımız dedi ki: "Başvuru sayısının artmış olması..." onu da iktidar partisi aleyhine bir durum gibi lanse etti ama Gökhan Vekilimiz gitti, onun da söylediği gibi, başvuru sayılarının artması... Bizim vatandaşta hem nüfus artıyor, orayı geçtik, bir de vatandaşlarımız bilinçlendi, mahkeme yoluyla çözüm aramaktansa, mahkemelerdeki çözüm masraflı, bu şekilde Kamu Denetçiliği Kurumundan daha pratik, daha masrafsız ve daha kısa yoldan çözüm

# T B M M

## Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

### İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 11

arama peşine gidiyor. Bu bilinçlenmeden dolayı ben başvuru sayısının arttığını, ayrıca Kamu Denetçiliği Kurumuna olan güvenden dolayı da arttığını ben de katılıyorum.

Onun dışında, "Başvurulardaki tavsiye ve dostane çözüm önerileri az." dedi Sibel Başkanım. Tabii, oradan çok olsaydı diyecekti ki "Bakın, iktidar partisi, işte, muhalefet, bütün kamu kurumları demek ki her konuda insan haklarına aykırı işlem yapıyor." Oran düştüğü zaman şimdi ne diyeceğini şaşırdı, nereden eleştireceğini şaşırdı.

SİBEL SUIÇMEZ (Trabzon) - Yok, yok, hiç şaşırmadım. Bu kadar hukukun ve insan haklarının ihlal edildiği bir ülkede bu kadar az başvuru olur mu?

HARUN MERTOĞLU (Rize) - Başvurular gittikçe artınca sıkıntı oluyor, az olunca sıkıntılı oluyor, bir de tavsiye kararı az olunca yine başka bir sıkıntı oluyor, neyse. Bu anlamda gerçekten bütün kurumlarımız özveriyle çalışıyor. Ben her seferinde söylüyorum yani muadil bir kurum var, gerçi İnsan Hakları Eşitlik Kurumunun da resen inceleme yetkisi var, kararlarına uyulması mecburiyeti var. Her seferinde söylüyorum, bir kez daha söyleyeceğim: Bu iki kurumun birlikte ele alınması gerekiyor, daha güçlü olabilir diye düşünüyorum ama elbette ki Kamu Denetçiliği Kurumunun da resen inceleme yetkisine sahip olması, davalara katılma yetkisinin olması da insan haklarının gelişmesi bakımından Türkiye'deki insan hakları bağlamında olumlu katkılar sağlayacağına ben de inanıyorum. Bu anlamda zaten raporda arkadaşlarımız gereken öneriyi, tavsiyeyi de bulundular. Ben bu şekilde özetlemiş olayım Sayın Başkanım. Tekrar emeği geçen bütün arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum. Sayın Başkan, sizin nezdinizde bütün emekçilerimize ve de 300 kişilik bir çalışan var. Tabii, uzmanlar -ben TİHEK'ten biliyorum- mutfakta çalışan uzmanlar gerçekten kendilerini yetiştirilmiş insan hakları konusunda. Hakikaten Türkiye'de otorite, söz sahibi uzmanlarımız var hem Kamu Denetçiliğinde hem de İnsan Hakları Eşitlik Kurumunda onlara da sizin nezdinizde başarılar diliyor, hepinize teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Evet, teşekkür ediyoruz Sayın Mertoğlu.

Başka söz isteyen üye arkadaşımız yok.

Son olarak da Başdenetçimiz Sayın Mehmet Akarca'ya söz vermek istiyorum.

Buyurun Sayın Akarca.

KAMU BAŞDENETÇİSİ MEHMET AKARCA - Sayın Başkanım, sizleri ve Komisyonumuzun çok kıymetli milletvekillerini saygıyla selamlıyorum.

Gerçekten de Karma Komisyonumuzun ve Alt Komisyonumuzun göstermiş olduğu destek ve yapmış olduğu çalışmalar nedeniyle öncelikle Komisyonlarımıza, Başkanlarımıza ve milletvekillerimize şükranlarımı arz ediyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olan Kamu Denetçiliği Kurumu anayasal ve yasal bağımsız ve tarafsız bir hak arama kurumu ve gerçekten de gün geçtikçe kamu hizmetlerinin işleyişinde etkin bir şikâyet mekanizması olarak görevini yerine getirme ve Meclis adına kamu kurumlarını denetleme görevini titizlikle yerine getirmektedir. Bu anlamda hem denetçi arkadaşlarıma hem uzmanlarımıza ve kurumumuzun çalışanlarına da ayrıca teşekkür ediyorum.

Elbette birtakım sorunlar var, bunlarla ilgili olarak raporlarımızda ayrıntılı görüşlerimizi ifade etmiştik, bunlar zaten mevcut. Şunu ifade edeyim sorulan sorulardan: Resen inceleme yetkisi ve yüksek mahkemeleri; Anayasa Mahkemesine, Yargıtaya ve Danıştaya başvurma ve mahkemelere müdahil olarak bulunma yetkisinin verilmesi aslında Venedik Kriterleri tarafından benimsenen görüşler. Bunlarla ilgili olarak zaten raporlarımızda yer alıyor, Anayasa Mahkemesine tabii yasaların iptaliyle ilgili yetki verilmesi bir Anayasa değişikliğiyle gündeme gelebilir ancak diğer mahkemelere başvurma konusunda bir yasal düzenlemenin yapılması yeterli. Resen inceleme yetkisi belki başlangıçta kademeli olarak belli bir alanla sınırlı tutulabilir çünkü kurumun da iş yükünün şeye dönmemesi lazım yani altından kalkılamayacak bir hâle de getirmemesi gerekir. Sonuç itibarıyla, Kamu Denetçiliği Kurumunun tavsiye kararlarına uyum oranının idareler tarafından gün geçtikçe daha fazla benimsendiğini memnuniyetle ifade ediyorum. Bununla ilgili sorunlarımız var, bunlara da raporlarımızda değindik ama görüşmelerde hep Kamu Denetçiliği Kurumu ile kamu kurumlarıyla yaptığımız görüşmelerde bununla ilgili ciddi mesafeler aldık. Tavsiye kararlarına uyma oranı da dünya ortalamasının üzerinde, Avrupa ortalamasının altında, öyle bir gerçek ama gün geçtikçe de tavsiye kararına uyma oranı artıyor. Tavsiye kararlarına muğlak ifade "değerlendirilecektir" ibaresini biz açtık "buna uyulacaktır" şeklinde değerlendirmiyoruz, bunu özellikle raporumuzda benimsedik ve bahsettik. Ancak şu ilave edilirse o zaman yüzde 59'lar değil, yüzde 70'leri buluyor. Dostane çözüm dünyanın birçok yerinde tavsiye kararlarından daha fazla önemseniyor ve çünkü orada idare zaten bu sorunu çözdüğünü kabul ediyor, taraflar da çözdüğünü kabul ediyor, dostane çözümün en önemli özelliği yok. 1.086 tane dosya geçen sene dostane şekilde çözüme kavuşmuştur. Yani vatandaşların sorunu net bir şekilde çözülmüş orada. İkinci bir husus gönderme kararı üzerine verdiğimiz yani gönderme kararlarını bize ayrıntılı yazıyoruz; Kamu Denetçiliği Kurumunun görevlerini, yetkilerini, anayasal konumunu ve bunun inceleneceğini ifade ediyoruz, vatandaşlarımız idari yollarını tüketmeden bize başvuruda bulunduğunda -ki bizim başvuru formunda özellikle elektronik sistemde "Daha önce idareye başvurudunuz mu? Başvurmadıysanız "başvurmanız gereklidir." şeklinde uyarımıza rağmen vatandaşlarımız buna dikkat etmiyor. Avukatta başvuru sayısı da oldukça az yani onu ifade edeyim. Özellikle şahıslar bazında ya sendikalar, şirketler, vakıflar bazında yani avukatlarla temsil edildiğini görüyoruz ama şahıslar bazındaki avukatla temsil edilme olasılığı çok az çünkü orada da avukatlarımız vekâlet ücreti almadığı için o yola başvurmak istemiyorlar. Yani barolarımızla bununla ilgili olarak yaptığımız görüşmelerde de bunu tespit edebiliyoruz. İşte, 956 dosyaya da gönderme kararı üzerine idareimiz yaptığı hatadan dönmüş ve vatandaşın sorunlarını yine o aşamada çözmüş, bu da son derece önemli. Bunları tavsiye kararlarını uyacağını bildiren idarelerle birlikte ele aldığımızda tavsiye kararına uyuma oranı yüzde 70'leri aşmaktadır ki bu oran dünya ortalamasına göre

# T B M M

## Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

### İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 12

çok iyi bir seviyede. Avrupa ortalamasının hâlâ yakalayamadık, bu da Kamu Denetçi Kurumu -bir sayın vekilimizin de ifade ettiği gibi- sonuçta on dört yıllık bir kurum yani kökü medeniyetimize çok eski bir kurum olmamasına rağmen bunu bu şekilde ifade edeyim.

Kamu personel rejimine yönelik başvurular daha fazla doğal olarak çünkü memurlar haklarını, kamu görevlileri haklarını dahi takip ediyorlar, kurumu daha fazla tanıyorlar. Dünyanın her yerinde kırsal kesimde yaşayan insanlar, dezavantajlı insanlar, elektronik sistemi kullanmasını bilmeyen insanların Kamu Denetçiliği Kurumuna, ombudsmanlara başvuru sayısının az olduğu bizim katıldığımız bütün uluslararası toplantılarda ifade edilmektedir. Hatta bunlarla ilgili özel çalışmalar yapılmaktadır. Biz de vatandaşlarımızın hak arama kültürünün, bilincinin artması, Kamu Denetçiliği Kurumunun daha iyi tanınması amacıyla illerimizde zaman zaman toplantılar, halkla buluşma toplantılarını gerçekleştirmekteyiz. Ankara, İstanbul, İzmir başvuru sayısında tabii Marmara Bölgesi ve Ege Bölgesi diğer bölgelerimize göre daha fazla bir başvuru var ve birincisi bunun nedeni nüfusla ilgili, iki orada çalışan kamu görevlilerinin sayısının daha fazla olmasıyla ilgili. Dezavantajlı gruplarla ilgili başvurular arasında geliyor ama aynı konuda, işte, biliyorsunuz insan hakları, kadın hakları, özellikle daha doğrusu insan hakları, engelli haklarıyla ilgili olarak ki TİHEK'le ortaklaşa konular var, orada da resen harekete geçme imkânı var. Özellikle kadınlarla ilgili olarak kurumlara yönelik başvuru olmayınca daha çok bireysel şiddet ya da işte öldürme, yaralama, şiddet görme ya da tacize uğrama, bu tabii yargı yetkisinin görev alanına giren ve bizim görev alanımıza girmediği için yani kamu kurumlarıyla doğrudan ilgili olmadığı için o konuda başvuru yine az. Ancak, çocuklarla ilgili olarak başvuruya şöyle diyeyim: Geçen 368'di, 2025 yılında şu anda, bu ay itibarıyla ilk altı ayında 291 oldu çocuklarla ilgili başvuru. Yani kadın haklarıyla ilgili olarak bunu ifade ettim.

Cezaevleriyle ilgili olarak şöyle bir gerçek: Cezaevlerinde kalabalıklaşma ciddi bir sorun, hâlâ çözülmüş değil. Bununla ilgili olarak Adalet Bakanlığımız ve Ceza Tevkifevleri Genel Müdürümüz gerçekten de çok iyi niyetli bir yaklaşımla elinden gelen gayreti gösteriyor ama bu tabii bir bütçe sorunu, yatırım sorunu. Yeni cezaevlerinin yapılması ya da cezaevlerinde bu infaz sürelerinin uzun olması, ceza sürelerindeki Avrupa ortalamasına göre daha fazla bir cezalandırmanın kanunlarımızda öngörülmesi de bir gerçek. Yani dolayısıyla, cezaevlerinin kapasitesinin üstünde bir kapasiteyle oradaki kamu görevlilerimiz ellerinden gelen bütün gayreti gösteriyorlar.

Ağız içi aramayla ilgili olarak... Bu, çok münferit bir başvuru. Bize yani bu sene hemen hemen bu konuda hiçbir başvuru gelmedi. Onu Fatma Hanım'a da söz verebilirsek o anlatabilir.

Özellikle 2025 yılında tavsiye kararlarını etkileyen şeylerden biri de aile hekimlerinin 1.000'e yakın başvurusu olmuştu. Yani bunların tabii biz büyük bir kısmını retle sonuçlandırınca, kendileriyle ilgili, özlük haklarıyla ilgili 1.000'in üzerindeki sayı birden tavsiye kararlarını etkileyebilmektedir. Bu hem kamu personel rejiminde niçin bir fazla artış olduğunu gösteriyor; iki, böyle bir toplu şekilde, bir sendikamızın başvurusu üzerine bu şekilde de bir artış olduğu görülmektedir.

Ağız içi aramadan bahsettim. Tavsiye kararlarının bağlayıcılığı konusuna gelince. Tabii, dünyanın her yerinde ombudsmanlık kararları tavsiye kararları niteliğinde ve mahkeme kararı olmadığı için elbette bağlayıcı olması söz konusu olmaz. Ancak hukuk devletin kökleştiği, demokrasinin geliştiği kurumun tanınırlığı arttıkça ve bu konularda kamu idareleri de bizim verdiğimiz tavsiye kararlarındaki gerekçeleri okudukça buna yönelik olarak da tavsiye kararına uyma oranının artacağını düşünüyoruz. Bu konuda yüce Meclisimizin, komisyonlarımızın özellikle desteği son derece önemli kamu idarelerinin üst düzey yöneticilerini, belki bundan sonra takdir buyursa bakan yardımcılarını hatta belki bakanlarımızın bu konuda teşvikleri söz konusu olursa bu konuda bir çalışma yapılabilir.

Bir diğer husus, Kamu Denetçiliği kurumunun kararlarının bağlayıcılığı söz konusu olmaz ama bu konuda bu kararları uygulayan kamu görevlilerinin adli, idari, hukuki, cezai ve mali yönden bir sorumluluğunun olmamasının açıklığa kavuşturulması, aslında bu kurumların verdiği kararlarla ilgili olarak bunu yerine getirenin hiçbir sorumluluğunun olmadığı izahtan varesten ancak sizlerin de ifade ettiği gibi, bizim kamu görevlilerimiz bu konuda bazen çekingenlik gösterebiliyorlar. Eğer bu konuda bir maddelik bir hüküm yüce Meclisimiz tarafından kanuna geçirilirse, hayata geçirilirse, kanuni düzenleme yapılırsa bu da hem Kamu Denetçiliği Kurumunun gücünü artırır ve oradaki kararları uygulayan idareler bundan şey olmaz. Yani işte biz "Şu konuda özlük hakları ihlal edilmiştir. Şunu verin, şu tazminatı verin, şu yolu verin." dediğimizde Sayıştayın artık o konuya girmemesi lazım yani girdiyse de artık orada mali bir zimmetin çıkmaması lazım, bunun açıklığa kavuşması gerekiyor.

Ben çok daha fazla vaktinizi almak istemiyorum.

Sayın Başkanım, tekrar, şahsınızda Komisyonumuzun çok kıymetli üyelerini ve emeği geçen hepinize şükranlarımı sunuyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Biz teşekkür ediyoruz Sayın Başkanımıza.

Değerli arkadaşlar, Alt Komisyon raporu üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır. Yapılan değerlendirmeler çerçevesinde, redaksiyon yetkisiyle birlikte raporu oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen milletvekillerimiz varsa, biz bunu aslında yarın demiştik ama önümüzdeki hafta Meclis çalışacağı için 28 Temmuz 2026 Salı günü yine saat 17.00'ye kadar...

ALİ BOZAN (Mersin) - Başkan, Meclisimiz çalışmasaydı yarın mı yapacaktık?

OTURUM BAŞKANI AHMET SALİH DAL - Yani şöyle rapor bugün gelmedi, biliyorsunuz, ayın 17'sinde geldi ama şu anda 28 Temmuz 2026 Salı günü saat 17.00'ye kadar şerhlerini Dilekçe Komisyonu Başkanlığına iletebilirler.

**T B M M**  
**Tutanak Hizmetleri Başkanlığı**  
**İncelenmemiş Tutanaktır**

Sayfa: 13

Değerli milletvekili arkadaşlarımız, gösterdiğiniz sabır ve anlayıştan dolayı hepinize teşekkür ediyorum. Gündemimizde görüşülecek başka konu olmadığından toplantıyı kapatıyorum.

İyi günler diliyorum.

Kapanma Saati:16.14